

Author: Szentirmai, Tamás
Affiliation: University of Debrecen
Title: DRYER

Citation: Metszet, Vol 16, No 3 (2025), pp 50-55,
DOI: 10.33268/Met.2025.3.7

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.3.7>

Received: 23 March 2025

Accepted: 06 May 2025

Published: 16 June 2025

NEW COMMUNITY ARCHITECTURAL STUDIO,
DEBRECEN, HUNGARY; ARCHITECTS: BALÁZS
FALVAI DLA, DÁVID TÖRÖK DLA

The transformation of an abandoned late 19th-century tannery workshop and drying building in Debrecen, a remnant of the city's once-thriving artisan quarter into a dynamic community workshop and studio for the local university's architecture department. Discovered by chance, the dilapidated structure became the subject of a student design competition, with the winning proposal by Balázs Falvai focusing on preserving existing spatial qualities and material character while integrating new functions. The pavilion-like extension, abstractly evoking the site's past use, offers flexible, seasonally adaptable space and creates a terraced connection to the old building, all while thoughtfully incorporating an existing tree that influenced the final design, resulting in an object-like gateway that opens the revitalized heritage site to the street.

01

SZÁRÍTÓ

AZ ÉPÍTÉSZKÉPZÉS ÚJ KÖZÖSSÉGI MŰTEREMHÁZA | DEBRECEN

__Debrecen történelmében a kézművességnek évszázadokon keresztül kiemelt szerepe volt. Az első céhet – a tímárokét – már a mezővárosi rang megszerzése (1361) előtt megalapították 1355-ben. [1] A 18. századra a lakosság közel fele iparos lett, a város az ország egyik legiparosodottabb települése* volt. [2] A mezőgazdaság mellett évszázadokon keresztül a kézművesség – és azon belül is a mezőgazdasághoz kapcsolódó, annak termékeit feldolgozó ág – volt a legfontosabb bevételi forrás, és a város fejlődését is jelentősen meghatározta, hogy „az iparosok foglalkozási ágak szerint általában egy csoportban helyezkedtek el”, [3] amit a máig fennmaradt, ám a történetüket csak kevesek által ismert utcanevek – Szappanos, Köteles, Tímár, Csapó, Pereces... – őrizték meg. A bőrrrel foglalkozók – tímárok, vargák, bőrcserzők, szíjgyártók... – nem egy utcában voltak jelen, hanem a bőrkészítés kellemetlen szaga miatt a széljárásnak megfelelően a város délkeleti részén egy egységes városnegyedet alkottak, amely az 18n-es tűzvészt követően már tervezetté, szabályozottá vált, ekkor jött létre a tímárnegyed. Az ekkor megépült Cser, Varga, Tímár, Bárány** utcák menti

02

03

- 01 Az udvar ponyvafedése egyaránt megidézi az ipari épületek tetővilágát és a száradó, fellógatott bőrök egykori hangulatát
- 02 A fedett udvar szabálytalan oszlopkiosztással, fényáteresztő, részben nyitható fedéssel és a belső padlószintet lekövető lépcsőzéssel válik térileg sokszínűvé
- 03 Az épületet megtalálásakor a szomszédos hulladékkezelő használta az udvart kukatárolásra, az épület elhanyagoltan, kihasználatlanul várta sorsa jobbra fordulását

ÉPÍTÉS | ARCHITECT
Falvai Balázs DLA, Török Dávid DLA

FOTÓ | PHOTO
 Szentirmai Tamás, Palkó György

SZERZŐ | AUTHOR
 Szentirmai Tamás DLA

terület utcaszerkezete és épületállománya is szerencsésen átvészelte a történelem hányattatásait az elkövetkező másfél évszázadban, azonban a mesterség már a 19. század végén hanyatlani kezdett, majd a 20. század iparosodása és a második világháborút követő államosítás végleg lezárta a bőrfeldolgozás bő hatszáz éves debreceni történetét. A negyed fizikai része ezt még ugyan túlélte, azonban az 1980-as évek városfejlesztését már nem: az új tehermentesítő út és a Wesselényi lakótelep megépítése eltüntette az évszázados múltat. A radikális átalakulás után egyetlen, mementóként megmaradt tímárporta árválkodott a területen, melynek utcafronti részéből az 1990-es években alakították ki a mai Tímárház – Kézművesek Házát, a város népi kézművességét őrző és bemutató intézményét. [4] A hátsó műhely- és szárítóépületet ekkor leválasztották a telekről, és elhagyatottan várta sorsa jobbrafordulását.

03

—A debreceni építésképzés ugyan csak másfél évtizedes egyetemi szintű múltat tekint vissza, már hamar megfogalmazódott olyan közösségi műhely, műterem utáni igény, mely ideálisan tud alkalmazkodni

04

a kreatív, gyakorlati feladatokhoz, közösségi eseményekhez. A tanszék oktatói tudatosan kerestek olyan helyet Debrecenben, mely alkalmas lehet az átalakult oktatási módszertanoknak, kapocsként működhet az egyetem és a város között, és ahol a barkácsoló, kézműves jellegű tervezői gondolkodás ki tud teljesedni, amelynek alakításában a hallgatók is aktív szereplőkké válhatnak. Véletlenül vették észre az 1980-as években létesített Szombathi István utca magas téglakerítése felett a szárítóépület emeleti nyílásait és a kinyúló tetőt. A nyers, kopott anyagok, a nem szokványos nyílások jelezték, hogy a mára lakónegyeddé alakult terület rég elfeledett múltjából került elő valami olyan, amelyet kerestek. A rejtélyes épület megismerését kétfordulós hallgatói pályázat követte, melyen a képzés diákjai oktatóik, illetve helyi fiatal építészek segítségével keresték a lehetséges építészeti programot, majd a részletes megoldásokat. A Falvai Balázs vezetésével készült nyertes terv már magán viselte azt az attitűdöt, amely a tanszék gondolkodásából inspirálódott: a meglévő elemekre, értékekre építés, a meglévő téri rendszer továbbszövése, a talált építészeti részletek adaptálása, továbbgondolása kortárs eszközökkel.

—Az egykori műhely- és szárítóépület többféle feladatnak megfelelő, egyszerű, de mégis eltérő térrendszerrel épült meg. Szintenként két-két, eltérő méretű és egymástól mindkét esetben két lépcsőfokkal elválasztott, de egybenyitott tér kapott helyett, a szintek közti kapcsolatot az épületen kívül, az udvaron elhelyezett, a rátaláláskor már nagyon rossz állapotú, konzolos vasbeton lépcső biztosította. A beavatkozás megtartotta ezeket az adottságokat, a működéshez szükséges új funkciók – vizesblokk, raktár, gépészeti tér – bútor-szerűen kerültek bele, anyagukkal kontrasztosan jelezve a beavatkozás új jellegét. Az udvart is meghatározó lépcső felújítására nem volt lehetőség, helyére azonos geometriával, hasonlóan ipari jellegű acéllépcső került, mely az udvar összetett geometriájú lefedésének következtében érdekes, kiemelt téri pozícióba került: a fedett udvarnak is és a lefedésnek köszönhetően kialakult nagy belmagasságú, tornácszerű térnek is központi, meghatározó eleme lett. A meglévő épület terei mellett egy új beavatkozás egészíti ki az épületet, a használatot jelentősen bővítő, mégis könnyed, ideiglenes jellegű udvarlefedés. A pavilonszerű, speciális ponyvával fedett tér markáns különbözősége ellenére szorosan kötődik a meglévőhöz: a benti tér

07

08

09

11

01

02

- 04 Az emeleti térben részben megmaradhatott a meglévő faszerkezet, felette erős kontrasztot mutat az új, de az egykori tetősíkot követő tetőszerkezet
- 05 Az udvar többfunkciós térként működik, a benti terek hagyományosabb kialakítása mellett itt állandóan változó használat látható
- 06 A földszint feletti földem életveszélyessé vált, az új kialakítás a régi egyszerű racionalitását viszi tovább mai anyagokkal

kétlépcsőnyi szintkülönbségének kivételése érdekes teraszos kialakítást eredményezett, mely jól tagolja az udvart, de nem gátolja annak egyben kezelését. A lefedés geometriája absztraktnan idézi meg az egykori szárítóműhelyben lógó nedves bőrök kusza közegét; banális, nyers anyaghasználata autentikusan írja tovább az egykori egyszerű ipari funkció építési logikáját. Az elhúzzható, függőleges oldalfalak az évszaknak megfelelően biztosítanak flexibilis működést, miközben a csupán temperálható tér funkciója is reagál: hűvösebb időben főleg gyakorlati műhelyként, melegebb időben teljes értékű oktatási térként is használható. Az udvarlefedés az eredeti elképzelésekkel szemben nem nyúlik ki az utcavonalig: a hosszúra nyúlt előkészítés alatt az udvar sarkában szárba szökkenő fa lombkoronája módosította és színesítette a megoldást, és hozott létre ugyan apró, de mégis teljesen nyitott, átrium jellegű udvart. Ez a menetközi átalakítás eredményezte az utca felé történő megnyitás hangsúlyosabb kialakítását is, mely a lépcsőelemhez hasonló, tárgyyszerű, összetett kapuelem lett.

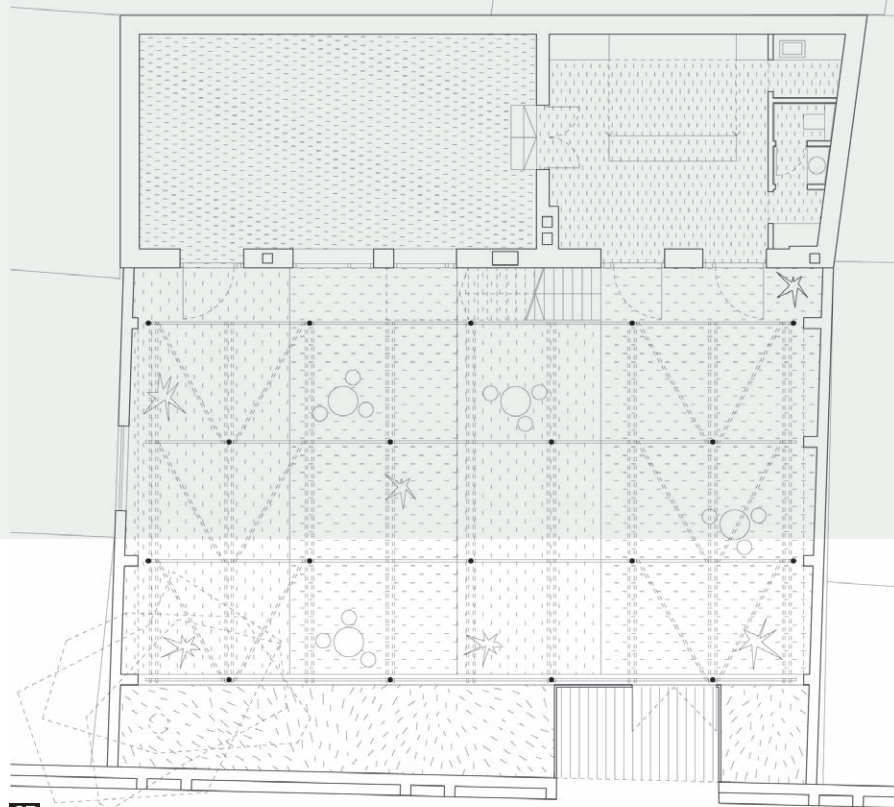
—A meglévő értékeket a téri rendszerek mellett a részletek, fellelt anyagok, építési kézenfekvőség jelentette. A meglévő szerkezetek, felületek rusztikussága, hangsúlya, az átalakításokból adódó markáns nyomok – falhornyok, nyílásáthidalások – organikusan kapcsolódnak az új megoldásokhoz, a falon kívüli, grafikai igényességű vezetékezéshez, az új anyagok láthatóságához, a szerkezetek olvashatóságához. Az anyag- és szerkezetválasztás hűen folytatja az egykori funkcionális épület józan gondolatosságát, így teremtve folytonosságot azzal.

—A továbbépítés harmadik rétege az idő maga. Ahogyan az egykori épület is csupán teret biztosított a benne zajló, az ipar fejlődésének megfelelően folyamatosan átalakuló funkciónak, az új egység is csupán egyfajta keretrendszer, egy alap, amelyet a hallgatók töltenek meg élettel, alakítanak az aktuális használatuknak megfelelően. Nem egy lezárt, kész történet, hanem egy nyitott folyamat, amit jól mutatnak a félévnyi működés alatt már megtörtént apró hozzányúlások, mint a nevet kapott műhely logóyszerű SZÁRÍTÓ emblémája a bejáratnál.

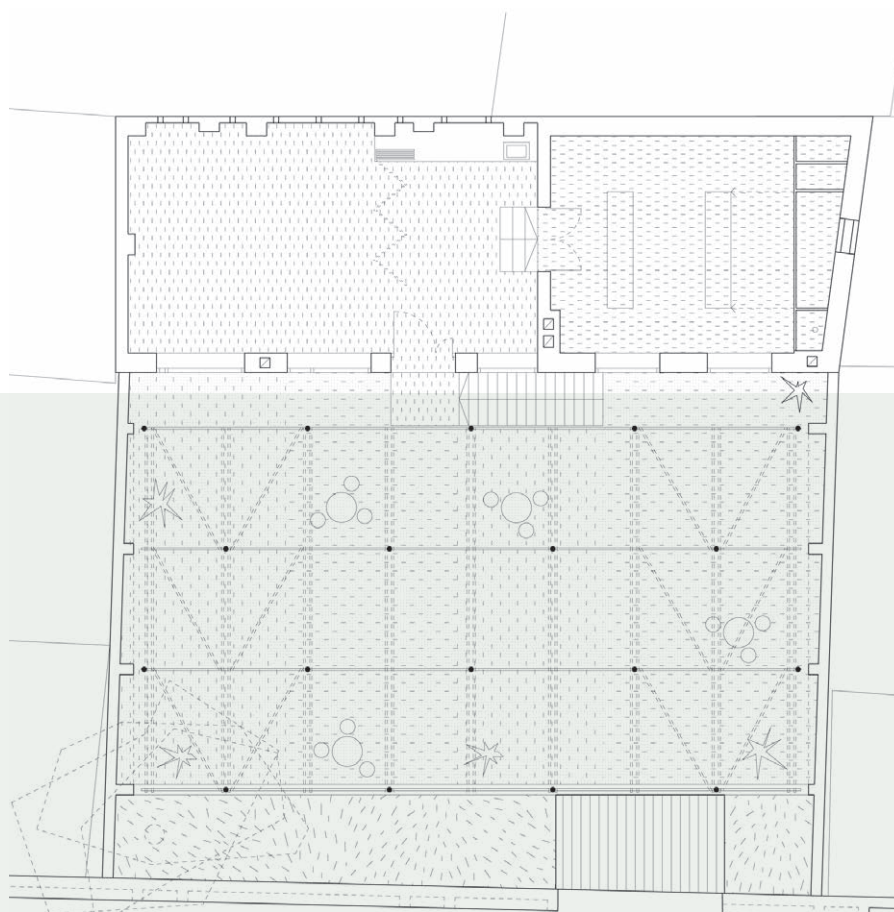
04
06

10

Az egykori, kézműves élettel teli udvar és műhelyépület ma nyüzsgő alkotótérként él tovább

07

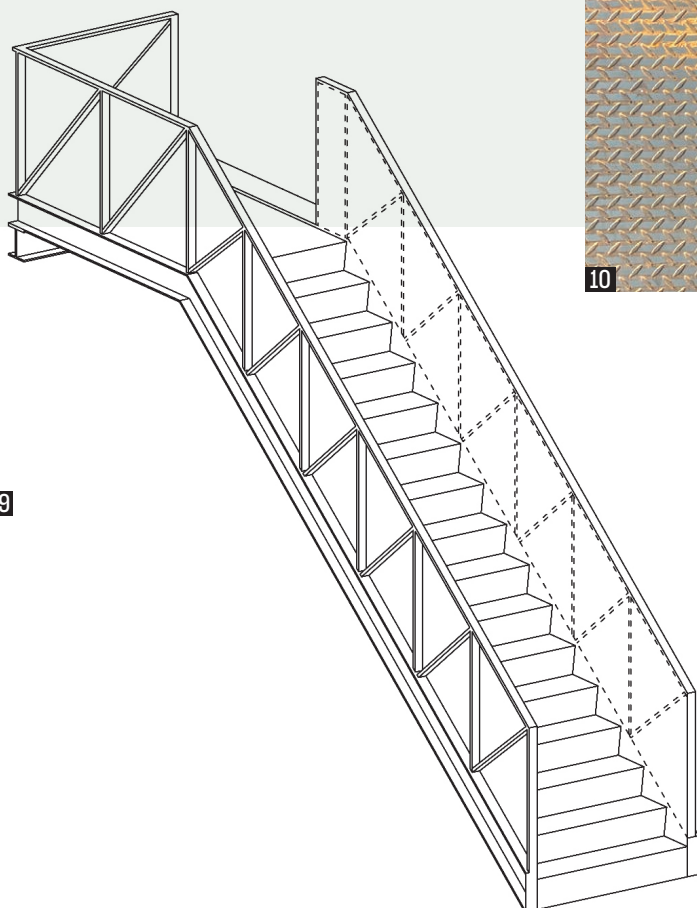

08

- 07 Földszinti alaprajz. A fedett udvar kontúrja a projekt évei során nagyra nőtt fa hatására az utcavonaltól beljebb került, ezáltal egy köztes átriumot létrehozva
- 08 Emeleti alaprajz. Az új használathoz szükséges funkciók – mosdó, teakonyha, gépészet – a két szint kisebb terének végébe kerültek bútorszerű formálással
- 09 Az új lépcső az életveszélyessé vált egykori vasbeton lépcső geometriáját követi, anyagában és szerkezetében az ipari hangulatot őrizve
- 10 Az épület logószerű felirata már a használói, hallgatói továbbírás eredménye. A bejárati kapu körablakába került elem az első beavatkozás volt a használatbavétel után
- 11 Az ipari jellegű acéllépcső érdekes, kiemelt térpozícióba került

Az épületek ma egyre fontosabbá váló megtartása és értő továbbépítése az esetek többségében funkcióváltozást eredményez, ahol az új használat igyekszik megtalálni a kapcsolódásokat a régivel. Ritka az olyan autentikus helyzet, mikor a funkció is a régi örökösének tekinthető. A Szárító esetében ez tudott megtörténni, az egykori, kézműves élettel teli udvar és műhelyépület ma nyüzsgő alkotótérként él tovább műhelymunkával, közösségi eseményekkel, ezáltal a mára nagyrészt elfeledett debreceni kézműves múltat nemcsak történetében bemutatva, hanem gyakorlatban is továbbírva.

05

PROJEKTAGAZDA: Építészmérnöki Tanszék, DE MK. tanszékvezető: Szentirmai Tamás DLA | MEGTALÁLÓ, ÖTLETGAZDA: Falvai Balázs DLA, Huszthy Edit DLA, Török Dávid DLA | GENERÁLTERVEZŐ: dmb műterem Kft. | VEZETŐ TERVEZŐK: Falvai Balázs DLA, Török Dávid DLA | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSÁK: Szuszik Dóra, Zsirnamenszki Tamás, Zbisko Éva, Korhán Marcell, Riczu Csaba, Soltész Angéla, Skrabák Julianna | TERVPÁLYÁZATBAN KÖZREMŰKÖDŐ HALLGATÓK: Bató Blanka, Banu Ferenc, Szilágyi Mihály, Mártha Anna, Tóth Adrienn, Zahari Tünde, Balogh Tamás, Kövessy Bence, Zsupos Zoltán, Harangi Attila, Szák Balázs, B. Tálos Ákos, Benefi Ádám, Teleki Dániel, Szatmári Zsófia, Kovács Nikolett, Pásztor Anna, Roszkos Zsófia, Lévai Csaba, Nagy Richárd, Erdős Imre, Fejes Nóra, Zurai Lilla, Zsíros Renáta, Szuszik Dóra, Zbisko Éva, Zsirnamenszki Tamás, Kovács Nikolett, Tarsai László | KONZULENSEK: Barabás Lajos, Falvai Balázs DLA, Györfy Zoltán, Kállay Ferenc, Keller Ferenc, Kovács Péter DLA, Novák Róbert, Szentirmai Tamás DLA, Török Dávid DLA, Zombor Gábor DLA | NYERTES PÁLYÁZÓ CSAPAT | HALLGATÓK: Szuszik Dóra, Zbiskó Éva, Zsirnamenszki Tamás; KONZULENS: Falvai Balázs DLA

* A 18. SZÁZAD VÉGÉN AZ ORSZÁG TÍMÁRJAINAK TÖBB, MINT 40%-A DEBRECENBEN DOLGOZOTT.

** EZ IS A SZAKMÁHOZ KÖTŐDIK, ELEINTE FŐLEG A BÁRÁNY BŐRÉT DOLGOZTÁK FEL.

IRODALOM / REFERENCES

[1] Ránki, György: *Debrecen iparának története a kapitalizmus kialakulásától napjainkig*, Alföldi nyomda, Debrecen 1976.

[2] Nagy, Pál - V Szatmári, Ibolya (ed): *A debreceni tímármesterség történeti emlékei*, Hajdú-Bihar Megyei Múzeumi Szervezet, Karcag 1997.

[3] Sági, Lajos: *Debrecen település és építéstörténete*, Déri Múzeum Baráti Köre, Debrecen 1972.

[4] Szentirmai, Tamás: „Értékből értéket: Egy egykori ipari épület megmentése, a Szárító műhely létrehozása”, *Cívissport*, Vol 8, No 1 (2024), pp 75–86.